

KUNST & kritikk

kunst@klassekampen.no

KUNST PÅ ONSDAG:

Klassekampen anmelder aktuelle utstillinger hver onsdag gjennom hele året. Våre anmeldere kan kontaktes på kunst@klassekampen.no

Hver måned byr vi i tillegg på essays, intervjuer og nyheter fra Kunst-Norge.

Tips til våre kunstsidler kan rettes til Sara Hegna Hammer: sarah@klassekampen.no

Øivind Storm Bjerke
Professor i kunsthistorie og kunstkritiker

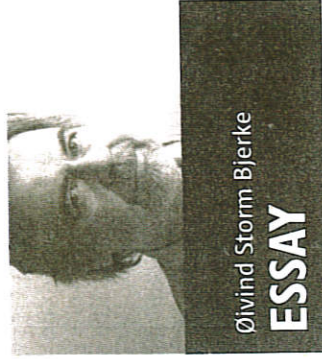

Tommy Olsson
Kunstner og kunstkritiker

Line Ulekleiv
Kunsthistoriker og kunstkritiker

Nasjonalmuseets presentasjon av Gerhard Munthes design vis Munthes overda

Øivind Storm Bjerke
ESSAY

«Gerhard Munthe – Eventyrlig design»

Nasjonalmuseet, Nasjonalgalleriet
Står til 2. september.

ANMELDELSE

Munthe forfører, men hans utstillingsdesign knuser alt rundt.

Det frister bare å gi seg hen i møtet med denne overrådige, sjenerøse, vakre og forførende presentasjonen av Gerhard Munthes design. Samarbeidet mellom to faglige tungvekttere som Widar Halén og Jan Kokkin hever utstillingen til høyder vi bare sjelden opplever i Nasjonalmuseet. Halén har sjenerøst og klokelig overlatt det til Munthe-eksperten Kokkin å skrive boka om Munthe som designer, men vi aner hans kunstneriske holdning i både utvalg og montering.

Vi går rett inn i rommet med Eventyrserien fra 1892. Munthe gir oss det groteske, heslige, skremmende og fantastiske i eventyrverdenen. Han beveger seg forbi folkeeventyrene og deres illustrasjoner – hos ham er trollene onde, og slett ikke dumme. Eventyrserien var en nyskaping i sin tid, og den er fortsatt forbausende radikal i formen. Munthe er preget av avantgarderkunst han har sett i Paris, med Paul Gauguin som den viktigste inspirasjonskilden, men han omformer det helt i sitt eget bilde.

Oppdelingen av bildeflaten i en ornamental innramming rundt et felt som tar for seg en

FAKTA

Gerhard Munthe:

- Norsk kunstner, født på Elverum (1849–1929).
- Særlig kjent for landskapsmalerier og illustrasjoner av Snorres kongesagaer og Draumkvedet.
- Mindre kjent er hans mønstre og forlegg for tapeter, sølvtøy, tekstiler og møbler. Han har designet serviset Blåveis for Porsgrunn porselen og laget mønstre for flere av Frida Hansens tepper.
- Nasjonalmuseet viser nå en stor presentasjon av Munthes design.

historie, peker mot bruken av arbeidene som mønstre for veggmaleri, tepper og trykk. I den forstand er maleriene hans prototyper, designet for mangfoldiggjøring i ulike medier og materialer.

Maleriene er montert i samme sal som Munthes første utkast til tapet, tepper og til dekorasjon av porselen. Dette rommet viser utstillingens DNA: Alt annet i utstillingen stammer herfra – selv hans kanskje mest kjente arbeider, teppene. Og når vi kommer til den avsluttende salen med illustrasjoner, kjener vi også igjen kloa fra de tidligste arbeidene.

Munthes hustru Sigrun fikk i 1891 ideen til å gjenopplive den gamle norske vevtradisjonen. Munthe tegnet mønstre og hun vevet. Det ble opprettet en veststue i Trondheim mellom 1898 og 1908, som vevde Munthes tepper. Vi blir minnet på at bortsett fra Edvard Munchs malerier, er det norsk teppekunst som kanskje har vakt størst interesse internasjonalt, helt tilbake til verdensutstillingen i Paris i 1900 med Munthes tepper.

Bruken av store fotopaneler i utstillingen deler inn det korridoraktige hovedrommet i avsnitt som viser dekorasjoner som i ettertid er gått tapt. Ikke alt virker like vellykket. Spesielt er Munthe problematisk som utstillingsdesigner.

HISTORIE: Den ornamentale rammen rundt et felt som forteller en historie, peker mot bruken av arbeidene som mønstre for veggmaleri og tepper. Her «Blodtårnet» (1907).
FOTO: ANNO MUSEUM

Hans bidrag griper avgjørende inn i forsøket på å skape en helhetlig ramme, men nærmest knuser alt annet. Utsmykningen av rommene til den norske paviljongen på Venezia-biennalen i 1907, er nesten komisk i kontrasten mellom de naturalistiske småbildene og Munthes voldsomme ornamenter i brystningen og taklister. Heldigvis for Munthe er utstillingsdesignet på Nasjonalmuseet ikke av ham.

Man kan beklage at utformingen av fire rom på Kunstindustrimuseet i Oslo ikke ble bevart som periode-rom. Men jeg har forståelse

for at Munthes bidrag virket så overdøvende, at de ble fjernet da funksjonalismen gjorde sitt inntog på museet. Heldigvis ble to mønstre reddet. Av private romutsmykninger er få bevart, men en del elementer, som møbler og veggpaneler, finnes fortsatt. Eftersom smak og bruksområder har endret seg, er dekorasjonene blitt ofret.

Munthes to viktigste offentlige utsmykninger var Holmenkollen turisthotell, som brant, og Håkonshallen i Bergen, som ble offer for en eksplosjon i 1944.

Munthe arbeidet med

dekoren for Håkonshallen fra 1902 til 1915. Den er viet et eget rom i utstillingen, som viser skisser og studier, men også rekonstruksjoner av et glassmaleri og et teppe. Rekonstruksjonen peker på at i den dekorative del av Munthes produksjon, er de mange små arbeidstegnningene å regne for kunstnerens originaler. Vi aner ut fra dem og rekonstruksjonen at hallens utsmykning var en underlig blanding av fantasier om middelalder i modernistisk drakt.

Vår egen tids forestillinger om utformingen av hjemmet

LILLEHAMMER: Førstkom-

mende Lørdag åpner **Aleksander Skav** og Sidsel Palmstrøm hver sin separatutstilling ved Oppland kunstsenter. Begge jobber hovedsakelig med skulpturer og installasjoner, og utstillingen står til august. **SHH**

KARASJOK: Denne helgen

åpner utstillingen «**Håblømt Håm/Making form**» på Samisk senter for samtidskunst. Blant de utstillende kunstnerne finner vi Silje Figenschou Thoresen, Ann-Elise P. Hyndøy og Raisa Porsangerrud. **SHH**

Prisdyss til Baird

Vanessa Baird blir i år tildelt Telenors kulturpris. Prisen er på 500 000 kroner, og deles årlig ut til kunstnere eller institusjoner som har utmerket seg i Skandinavia og internasjonalt. Baird, som markerte seg med den kritikerroste utstillingen «You are something else» på Kunstnerhus i Oslo i fjor, får prisen for sine originale og kompromissløse samtidskommentarer. Hovedverket i nevnte utstilling, «I don't want to be anywhere, but here I am» mottok også landets største kunstpris, Lorch Shives kunstpris, i 2015.

Sara Hegna Hammer

er en kunstner som forblir på terskelen til det nonfigurative.

digge forenkling

NORRØNT: Muntthe henter inspirasjon fra det norrønte til sine dekorative arbeider. Her hans «Sigurd Jorsalfar. Inntoget i Myklegård» fra 1899.

TIL VEV: Flere av Muntthes malerier ble brukt til sine dekorative arbeider. Som hans «Blod-tårnet» fra 1891.

FOTO: DAG FOSSE, KODE BERGEN

historiske forskning. Den ornamentale kunsten pekte på et visuelt språk som ikke var begrenset til noe bestemt geografisk område, men anlydet en slags universell visuell grammatikk.

Kulten av japansk kunst fikk en spesiell betydning ved at den hadde en dobbeltrolle: Den forsynte samtidskunstnerne med inspirasjon til en forenklet stil, men den pekte også på betydningen av tradisjon. Japansk kunst var ikke et offer for motens luner og holdt fast ved tradisjoner som ble oppfattet som egenartet for den japanske kulturen, kunsten og samfunnet. Det motiverte moderne kunstnere til å søke etter egne lokale tradisjoner. Tradisjon var et hornørord for Muntthe og kanskje viktigere enn nasjon.

Muntthe grep tilbake til hva som fremsto som unikt i egen kultur. En norsk tradisjon, som manifesterer seg i det

oldnordiske og i folkekunsten, norsk vevkunst og 1700-tallets bondemaleri.

Lenge hadde den norske treskjæringen blitt sett på som selve essensen av norsk kunsterisk arv, men Muntthe mente at vi også var i besittelse av en særlig norsk fargekultur. Han utviklet sin fargepalett ut fra studier av norsk bondemaleri. I flere av sine mest fengende arbeider bruker han en rødffarve han døpte kreperødt og som virker som blinkeende lyssignaler mot kontrastfargen grønt.

Interessen for det lokalt særegne bringer Muntthe i linje med en dominerende europeisk trend i sin samtid. Historiske hendelser, og diktning og kunst fra utvalgte perioder i nasjonens historie,

”Interessen for det lokalt ser- egne bringer Muntthe i linje med en dominerende europeisk trend i sin samtid.

hva gjelder form og innhold. Den norrøne delen av arven inngikk i symboliske fremstillinger av nordisk egenart i den nazistiske propagandaen. Vi skal ikke laste Gerhard Muntthe for dette, men for noen gir det nok fortsatt en

ble identitetsmarkører. Omkring 1900 figurerer det norrøne og bondekulturen som bærere av det unikt norske. Slik har det i stor grad forblitt. Muntthe henter inspirasjon til sin dekorative kunst fra begge deler, både

I brukten av geometriske figurer i sine arbeider står Gerhard Muntthe på terskelen til å tre inn blant det nonfigurative maleriets pionerer. Når han ikke tar det avsigende siste steget, ligger det nok delvis i at han holdt strengt atskilt sin virksomhet som dekorativ kunstner og staffelmaler. Han rangerte sine naturalistiske bilder høyere i egenkap av å være fri kunst. Bortsett fra i maleriene fra sine egne stuer, der han skaper en poetisk syntese av staffelmaleri og det dekorative.

Øivind Storm Bjerke
kunst@klassekampen.no

Anmelderen har lest og gitt innspill til kurator Jan Koksins bok «Gerhard Muntthe – En norsk designpioner».